

- Με αφορμή την ταυτότητα που βρέθηκε στο κουτί συζητήσαμε για τα αποτυπώματα, κλέφτες, αστυνόμους. Φτιάξαμε ταυτότητες.

- Διαβάσαμε το παραμύθι του Τζ. Ροντάρι «100 λίρες στη τσέπη» Κάνουμε γκριμάτσες, εκφράζουμε συναισθήματα, παίζουμε το παιχνίδι του καθρέφτη, βρίσκουμε αντίθετες λέξεις.

Αξιολόγηση

Τελειώνοντας τις δραστηριότητές μας και αξιολογώντας το πρόγραμμα στο σύνολό του, κρίνουμε ότι οι στόχοι που θέσαμε επιτεύχθηκαν. Το πρόγραμμα είχε μεγάλη διάρκεια καθώς το αντικείμενο μελέτης έχει ευρύ φάσμα. Αυτή η διάρκεια δε φάνηκε να κουράζει τα παιδιά γιατί η ενασχόληση με το θέμα γινόταν κατά περιόδους και σε συνδυασμό με τα ευκαιριακά θέματα και την ανάπτυξη άλλων γνωστικών αντικειμένων του αναλυτικού προγράμματος. Άλλωστε η ποικιλία των δραστηριοτήτων ήταν μεγάλη και ενδιαφέρουσα καλύπτοντας έτσι όλους τους γνωστικούς τομείς του αναλυτικού προγράμματος, επιτυγχάνοντας τη διαθεματικότητα.

Η συμμετοχή των παιδιών ήταν όχι μόνο θετική αλλά ενθουσιώδης, συνεργατική και δημιουργική. Σημαντικός παράγοντας επιτυχίας ήταν η σύνθεση των ομάδων, όπου οι μεγαλύτεροι βοηθάνε τους μικρότερους. Υπήρχε πάντα η δυνατότητα έκφρασης της προσωπικής γνώμης.

Τα νήπια δημιούργησαν, συζήτησαν, παρατήρησαν, βίωσαν, έκαναν συγκρίσεις, εκτιμήσεις, πειραματισμούς, αυτοσχέδιασαν, προβληματίστηκαν, ένιωσαν την αξία της ομαδικής δουλειάς, γνώρισαν τον κόσμο των ενηλίκων. Χάρηκαν και απόλαυσαν την προσωπική δημιουργία.

Θετικό στοιχείο του προγράμματος ήταν η συμμετοχή των γονέων που αγκάλιασαν από την αρχή το πρόγραμμα με ενθουσιασμό. Η ανταπόκρισή τους ξεπέρασε τις προσδοκίες μας. Μοιράστηκαν κι αυτοί τις εμπειρίες και τον ενθουσιασμό των παιδιών τους, συνεργάστηκαν, δημιούργησαν.

Κύριος στόχος μας ήταν να καταλάβουν τα παιδιά την κοινωνική διάσταση και την καλή χρήση των χρημάτων. Επίσης τον ρόλο που παίζουν τα χρήματα απο την εμφάνιση του ανθρώπου μέχρι σήμερα. Επίσης στόχος μας ήταν να τονίσουμε τους κινδύνους που περιέχει η κακή διαχείριση των χρημάτων.

Δυσκολία υπήρχε στην έκφραση και κατανόηση ορισμένων καινούργιων λέξεων (έσοδα, έξοδα, ανεργία, συναλλαγή, φιλάργυρος).

Τέλος πρέπει να τονιστεί ότι έγιναν κατά καιρούς ορισμένες παρεκκλίσεις για πρακτικούς κυρίως λόγους (μειωμένος αριθμός παιδιών, κακές καιρικές συνθήκες, μειωμένο ενδιαφέρον).

ΘΕΜΑ: «Εργαστήρι πλαστικής τέχνης»
8ου ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΟΥ ΦΛΩΡΙΝΑΣ
Εκπαιδευτικός υλοποίησης: Βαϊρινού Κωνσταντία

Σχέδιο εργασίας ευέλικτης ζώνης

Η πλαστική τέχνη είναι από τις πρώτες μορφές τέχνης που εμφανίστηκαν στον πλανήτη μας. Διαδόθηκε σε όλους τους αρχαίους πολιτισμούς. Ως πρώτη ύλη χρησιμοποιήθηκαν διάφορα είδη πηλού. Οι πρώτες δημιουργίες ήταν χρηστικά είδη (οικιακά σκεύη, επικαλύψεις κατοικιών) και αγαλματίδια. Στο πέρασμα του χρόνου εφαρμόστηκαν ποικίλες τεχνικές κατασκευής και διακόσμησης. Ήδη από τους αρχαίους χρόνους συνδυάστηκε με άλλες μορφές τέχνης όπως η ζωγραφική, η χαρακτική, η διακοσμητική. Στις μέρες μας διευρύνθηκε η χρήση σύγχρονων πλαστικών υλών και οι μικτές τεχνικές κατασκευής δημιουργώντας έργα τα οποία συνδυάζουν ποικίλες μορφές τέχνης. Στο Νηπιαγωγείο δίνει τη δυνατότητα στα νήπια να εκφράσουν καλλιτεχνικά τη δημιουργικότητά τους με υλικά όπως ο πηλός, το ζυμάρι, η πλαστελίνη, ο χαρτοπολτός, ο γύψος και η πορσελάνη, αναπτύσσοντας κυρίως τις θεμελιώδεις έννοιες της μεταβολής και του πολιτισμού.

Στόχος του προγράμματος

Κύριος στόχος του προγράμματος είναι η γνωριμία και η εξοικείωση με τις τεχνικές, τα μέσα και τα υλικά της πλαστικής τέχνης, η δημιουργία τρισδιάστατων μορφών και η κατανόηση των χαρακτηριστικών της κατασκευής, της φόρμας και της φιγούρας, η ανάπτυξη της ευαισθησίας, της φαντασίας, της αυτοέκφρασης, της αυτοπεποίθησης, της ανεξαρτησίας, της συνεργασίας, της ομαδικότητας, της δημιουργικής και ψυχικής εκτόνωσης.

Μεθοδολογία

Η μεθοδολογία του προγράμματος στηρίχθηκε στις βασικές αρχές της διαθεματικής προσέγγισης. Το θέμα προέκυψε από τα ενδιαφέροντα και τις ανάγκες των νηπίων. Το πρόγραμμα σχεδιάστηκε σύμφωνα με τις επιδιώξεις του Δ.Ε.Π.Π.Σ.. Αξιοποιήθηκαν οι προϋπάρχουσες γνώσεις, τα βιώματα και οι εμπειρίες των νηπίων, αλλά και ποικίλες πηγές πληροφόρησης της τοπικής κοινότητας. Επιδιώχθηκε η συνεργασία με τις οικογένειες των νηπίων, οι οποίες συμμετείχαν στην προμήθεια υλικών και πληροφοριών. Οργανώθηκαν γωνιές στην τάξη ανάλογες με την πορεία του προγράμματος.

1η Φάση:

Προβληματισμός και οριοθέτηση του σχεδίου εργασίας. (Καταγραφή μαζί με τα παιδιά).

Προβληματισμός:

Ερέθισμα για την εκδήλωση ενδιαφέροντος από τα νήπια και ενασχόλησης με το θέμα αποτέλεσε η επίσκεψή μας στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Φλώρινας και ο προβληματισμός που αναπτύχθηκε γύρω από τα κεραμικά οικιακά σκεύη της προϊστορικής περιόδου, που βρέθηκαν στον λόφο του Αρμενοχωρίου.

Γνώσεις και εμπειρίες των παιδιών σχετικά με το θέμα:

Εξιστόρηση των γνώσεων και αφήγηση των βιωμάτων τους σχετικά με αντικείμενα κεραμικής τέχνης.

Ιστογράμμα σχεδίου εργασίας:

Τι θέλουν να μάθουν τα παιδιά για τον πηλό και την πλαστική τέχνη;

Ποιος έφτιαξε τα πρώτα κεραμικά;

Πως τα έφτιαξε;

Πως έφτιαξε σχέδια;

Που έβρισκε τον πηλό;

Τι έφτιαξε;

Που τα χρησιμοποιούσαν οι προϊστορικοί άνθρωποι;

Πως τα χρησιμοποιούσαν;

Τι έφτιαξαν οι άλλοι άνθρωποι σε άλλους τόπους;

Πως τα έφτιαχναν;

Στη Φλώρινα τι έφτιαχναν;

Σήμερα τι φτιάχνουν οι άνθρωποι με πηλό;

Πού και πώς τα φτιάχνουν;

Τι άλλα υλικά χρησιμοποιούν;

Τι θέλουν να κάνουν τα παιδιά με τον πηλό και τα άλλα πλαστικά υλικά:
 Να κάνουμε ότι θέλουμε με πηλό, ζυμάρι και πλαστελίνη.
 Να κάνουμε σχέδια στα πήλινα
 Να τα ζωγραφίσουμε
 Να παίξουμε με τα πήλινα
 Να κάνουμε μάσκες
 Να παίξουμε με τις μάσκες
 Να κάνουμε αγάλματα, βάζα, πιάτα.

2η Φάση:

Υλοποίηση του προγράμματος-Διεξαγωγή δραστηριοτήτων. Εύρεση πηγών πληροφοριακού υλικού. (Οργάνωση μαζί με τα παιδιά).

Εμπλουτισμός με υλικά των αντίστοιχων γωνιών:

Βιβλιοθήκης: Βιβλία σχετικά με το θέμα.

Εικαστικών: Πλαστικά υλικά και ποικίλα εργαλεία.

Παρατήρησης: Έργα πλαστικής τέχνης.

Κουκλόσπιτο: Αντικείμενα οικιακής χρήσης.

Κάλεσμα καθηγητή καλλιτεχνικών μαθημάτων.

Διεξαγωγή δραστηριοτήτων κατά γνωστικό αντικείμενο με τους αντίστοιχους επιμέρους στόχους:

Γλώσσα

Στόχοι:

Να διηγούνται, να αφηγούνται, να περιγράφουν, να εξηγούν και να ερμηνεύουν, να συμμετέχουν σε συζητήσεις και να χρησιμοποιούν επιχειρηματολογία, να βελτιώνουν και να εμπλουτίζουν τον προφορικό τους λόγο.

Να ακούν και να κατανοούν μια διήγηση, να υιοθετούν συμβάσεις ανάγνωσης του αλφαβητικού συστήματος γραφής, να εντοπίζουν τον τίτλο, να μπορούν να διακρίνουν τα διαλογικά και τα μη διαλογικά μέρη σε μια διήγηση, να απομνημονεύουν μικρά κείμενα, να παίρνουν πληροφορίες από πηγές όπου συνυπάρχουν γραπτός λόγος και εικόνα, να κατανοήσουν τη σχέση γραπτού και προφορικού λόγου, να αναγνωρίζουν οικείες λέξεις.

Να κατανοήσουν τη σημασία χρήσης του γραπτού λόγου, να ενθαρρύνονται να γράφουν όπως μπορούν, να παράγουν γραπτό λόγο.

Δραστηριότητες:

Συζητήσεις σχετικές με τα είδη, τις μεθόδους, τις τεχνικές, τα υλικά και την ιστορία της πλαστικής τέχνης στον πλανήτη μας από τα πρώτα δείγματα ως τις μέρες μας και τις σχέσεις της με τις άλλες τέχνες.

Παρατήρηση και περιγραφή φωτογραφικού υλικού σχετικού με την αγγειοπλαστική στην αρχαία Εγγύς Ανατολή, την αρχαία Αίγυπτο, την αρχαία Ελλάδα και το Αιγαίο, την Ετρουσκική και ρωμαϊκή αγγειοπλαστική, την Ισλαμική αγγειοπλαστική, την Ευρωπαϊκή αγγειοπλαστική στο Βυζάντιο, την Ισπανία, την Ιταλία, την Γαλλία, το Βέλγιο, τη Γερμανία την Αυστρία, την Ολλανδία, τη Βρετανία, την Ελβετία τη Ρωσία, την αγγειοπλαστική στην αποικιακή Αμερική, την αγγειοπλαστική της Ανατολικής και Νοτιοανατολικής Ασίας στην Κίνα, την Ταϊλάνδη, το Ανάμ,

την Κορέα και την Ιαπωνία, την Αγγειοπλαστική των Ινδιάνων στην Βόρεια, Κεντρική και Νότια Αμερική και την αγγειοπλαστική στην ευρύτερη περιοχή της Φλώρινας.

Αφηγήσεις προσωπικών βιωμάτων και εμπειριών από τη χρήση αντικειμένων και σκευών πηλοπλαστικής.

Συλλογή πληροφοριών από το οικογενειακό περιβάλλον για τα ήθη και έθιμα που σχετίζονται με τη χρήση σκευών πηλοπλαστικής..

Συνεντεύξεις από καθηγητή καλλιτεχνικών σχετικά με τις σύγχρονες τάσεις των πλαστικών τεχνών και από υπάλληλο του Αρχαιολογικού Μουσείου Φλώρινας σχετικά με την ανεύρεση αντικειμένων πλαστικής τέχνης.

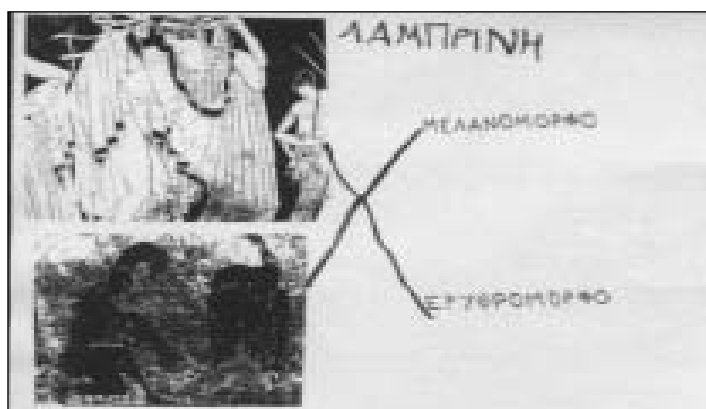
Ανάγνωση προθηκών του Αρχαιολογικού Μουσείου.

Κατασκευή και γραφή επιτοίχιου πίνακα με τα ονόματα των αγγείων της αρχαίας Ελλάδας, επιτοίχιου πίνακα με τα είδη της Φλωρινιώτικης πηλοπλαστικής, επιτοίχιου πίνακα με τα πλαστικά υλικά που χρησιμοποιούμε στο Νηπιαγωγείο.

Ανάγνωση με βάση τους παραπάνω πίνακες

Ανάγνωση και αντιστοίχιση ονόματος με τον αντίστοιχο ρυθμό εικονογράφησης αρχαίου ελληνικού αγγείου σε φύλλο εργασίας.

Δημιουργία λευκώματος καταγραφής παροιμιών, γνωμικών, αινιγμάτων, ποιημάτων και τραγουδιών σχετικών με αντικείμενα πηλοπλαστικής.

Γραφή σημειώματος στους γονείς για την προμήθεια αντικειμένων που θα διαμορφώσουν τη γωνιά πηλοπλαστικής στο Νηπιαγωγείο.

Ανάγνωση και ανάλυση ιστορίας «**Τα θαύματα του πηλού**» (εκδ. ΟΕΔΒ), «**Η γλώσσα μου**» για την τρίτη δημοτικού, τ. 2.

Εκμάθηση ποιημάτων και τραγουδιών (πλάθω κουλουράκια κτλ).

Ανακοινώσεις σχετικές με τις ποικίλες δημιουργίες των νηπίων με τα πλαστικά υλικά του Νηπιαγωγείου.

Εύρεση και γραφή τίτλου στις ποικίλες δημιουργίες

Γραφή πρόσκλησης για την παρουσίαση του προγράμματος.

Μαθηματικά

Στόχοι:

Να αναπτύσσουν τη μαθηματική γλώσσα.

Να οικοδομούν την έννοια των αριθμών.

Να συγκρίνουν, να εκτιμούν, να ταξινομούν.

Να κατανοούν απλές χωροχρονικές σχέσεις.

Να αναγνωρίζουν απλά είδη γραμμών, απλά ευθύγραμμα σχήματα και συμμετρικά σχήματα ως προς άξονα.

Να δημιουργούν συμμετρίες.

Δραστηριότητες:

Απαριθμήσεις αντικειμένων αγγειοπλαστικής.

Συγκρίσεις, εκτιμήσεις, ταξινομήσεις εικόνων και αντικειμένων αγγειοπλαστικής.

Αναγνώριση ποικίλων ειδών γραμμών και γεωμετρικών σχημάτων στη διακόσμηση των αντικειμένων.

Αναγνώριση συμμετρικών σχέσεων στην κατασκευή των αντικειμένων.

Φυσικές επιστήμες

Στόχοι:

Να αναγνωρίζουν και να ονομάζουν διάφορα είδη πλαστικών υλικών.

Να αναγνωρίζουν τη λειτουργική χρήση των υλικών ανάλογα με τις ιδιότητές τους.

Δραστηριότητες:

Γνωριμία και χρήση πλαστικών υλικών.

Παρατήρηση στο μικροσκόπιο πλαστικών υλικών.

Πείραμα διατήρησης της πλαστικότητας.

Πειραματισμοί με πλαστικά υλικά (μεταβολή σχήματος) και τεχνικές (προσθετικής, εγχάραξης, αποτύπωσης).

Γεωγραφία

Στόχοι:

Να εξερευνούν το άμεσο περιβάλλον.

Να προσανατολίζονται στο χώρο.

Να κατανοούν, να χρησιμοποιούν και να απεικονίζουν απλά σύμβολα σε χάρτη.

Δραστηριότητες:

Περιηγήσεις στην πόλη.

Εντοπισμός και σήμανση κτισμάτων (Μουσείο, εργαστήρια πηλοπλαστικής) σε χάρτη.

Ιστορία

Στόχοι:

Να αντιληφθούν τη χρονική ακολουθία γεγονότων.

Να αναπτύξουν ενδιαφέρον για ιστορικά γεγονότα και για έργα ανθρώπων άλλων εποχών.

Δραστηριότητες:

Έκθεση φωτογραφικού υλικού σε χρονολογική σειρά.

Θρησκευτικά**Στόχοι:**

Να γνωρίσουν στοιχεία της ορθόδοξης παράδοσης που σχετίζονται με τη χρήση αντικειμένων πηλοπλαστικής.

Δραστηριότητες:

Αναβίωση εθίμων που σχετίζονται με την ορθόδοξη λατρεία και απαιτούν τη χρήση αντικειμένων πηλοπλαστικής (κάλεσμα γάμου, αγιασμός).

Έννοιες κοινωνικής αγωγής**Στόχοι:**

Να αναπτύξουν την αυτοεκτίμησή τους και ικανότητες ομαδικότητας, συνεργασίας και επικοινωνίας.

Να συνειδητοποιήσουν τη μοναδικότητά τους και να εντοπίσουν και να σεβαστούν τις ομοιότητες και τις διαφορές με τους άλλους.

Δραστηριότητες:

Επίσκεψη στο Αρχαιολογικό Μουσείο Φλώρινας.

Επίσκεψη καθηγητή καλλιτεχνικών μαθημάτων στο Νηπιαγωγείο.

Γνωριμία με τα έργα πλαστικής τέχνης ποικίλων πολιτισμών.

Οργάνωση παρουσίασης του προγράμματος.

Φυσική αγωγή**Στόχοι:**

Να αναπτύξουν τη φυσική τους κατάσταση.

Δραστηριότητες:

Αναπαραστάσεις εικονογραφήσεων αγγείων και κεραμικών πλακιδίων.

Θεατρική έκφραση**Στόχοι:**

Να εκφραστούν μέσα από τη θεατρική τέχνη.

Δραστηριότητες:

Διαμόρφωση γωνιάς με αντικείμενα πηλοπλαστικής.

Αναπαραστάσεις σκηνών καθημερινού βίου παλαιότερων εποχών με τη χρήση αντικειμένων πηλοπλαστικής.

Εικαστικά**Στόχοι:**

Να εξοικειωθούν με τη χρήση ποικίλων πλαστικών υλικών (πλαστελίνη, πηλός, ζυμάρι, χαρτοπολτός, γύψος, πορσελάνη) και μέσων (εργαλεία χαρακτηριστικής, στάμπες, φόρμες, καλούπια αυτοσχέδια και εμπορίου).

Να εξοικειωθούν με ποικίλες τεχνικές (προσθετικής, εγχάραξης, αποτύπωσης).

Να εκφράσουν τις ιδέες τους και να δημιουργήσουν ποικίλα καλλιτεχνικά δημιουργήματα με πλαστικά υλικά.

Να αναπτύξουν τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους.

Να γνωρίσουν ορισμένα είδη πλαστικής τέχνης.

Δραστηριότητες:

Κατασκευές με πλαστελίνη με θέματα: η οικογένειά μου, τα φρούτα και τα λαχανικά, τα παιχνίδια μου, οι άνθρωποι.

Κολάζ με πλαστελίνη.

Κατασκευές με πηλό ποικίλων οικιακών και διακοσμητικών αντικειμένων, νομισμάτων, κοσμημάτων, αγγείων και αγαλματιδίων, αυγών, πουλιών και φωλιών.

Κατασκευές με ζυμάρι.

Κατασκευές χριστουγεννιάτικων και πασχαλινών στολιδιών, κηροπηγίων, κάδρων, ημερολογίων και στεφανιών από πορσελάνη.

Κατασκευή διακοσμητικών μοτίβων από πηλό σε φόρμα και δημιουργία ποικίλων συνθέσεων (κάρτες, κορνίζες, διακόσμηση κουτιών).

Χαρακτική με ποικίλα αυτοσχέδια και μη εργαλεία χαρακτικής σε πήλινες κατασκευές:

Κατασκευές με χαρτοπολτό σε καλούπι

Ζωγραφική πήλινων κατασκευών και κατασκευών χαρτοπολτού

Διακόσμηση με στάμπες πήλινων κατασκευών

Διακόσμηση με όσπρια κατασκευών με χαρτοπολτό.

Κατασκευή μάσκας με γύψο.

3η Φάση:

Αξιολόγηση του προγράμματος- Αποτελέσματα

Αξιολόγηση:

Αρχικά πραγματοποιήθηκε διαγνωστική αξιολόγηση για τη διαπίστωση του επιπέδου των εμπειριών, βιωμάτων, γνώσεων και ενδιαφερόντων των νηπίων σχετικών με το θέμα. Σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος πραγματοποιήθηκε διαμορφωτική αξιολόγηση για τη διαμόρφωση της πορείας του προγράμματος. Και τέλος πραγματοποιήθηκε συνολική αξιολόγηση του προγράμματος από τα νήπια, τη Νηπιαγωγό και τους γονείς. Ως τεχνικές αξιολόγησης χρησιμοποιήθηκαν οι καταγραφές της Νηπιαγωγού, οι οποίες προέκυπταν από συζητήσεις και παρατήρηση της συμπεριφοράς των παιδιών, οι φάκελοι εργασιών των νηπίων και η συλλογική αξιολόγηση από τα νήπια.

Αποτελέσματα:

Με βάση την αξιολόγηση μπορούμε να πούμε ότι η πορεία του προγράμματος ακολούθησε τον αρχικό σχεδιασμό. Υλοποιήθηκαν ο κύριος στόχος και οι επιμέρους επιδιώξεις του προγράμματος. Τα νήπια γνώρισαν τα είδη, τις μεθόδους, τα υλικά και την ιστορία της πλαστικής τέχνης στους διάφορους πολιτισμούς του πλανήτη από τα πρώτα δείγματα ως τις μέρες μας και τη σχέση της πλαστικής τέχνης με τις άλλες τέχνες. Ήρθαν σε επαφή με δείγματα πλαστικής τέχνης. Τα νήπια ανέπτυξαν πρωτοβουλίες, ερευνητικές διαδικασίες, επικοινωνιακές δεξιότητες, συμμετοχή, συνεργασία, υπευθυνότητα. και παρήγαγαν πολυποικίλες δημιουργικές κατασκευές και δράσεις. Ανέπτυξαν θετικές στάσεις απέναντι στη διαφορετικότητα και τον πολιτισμό των άλλων λαών. Επιτεύχθηκε ιδιαίτερη συνεργασία με τις οικογένειες των νηπίων, οι οποίες πήραν μέρος στην εκπαιδευτική διαδικασία.

Βιβλιογραφία

- Chapman, L., (1993), *Διδακτική της τέχνης*, Νεφέλη, Αθήνα.
- Gombrich, E.H., (1994), **Ιστορία της τέχνης**, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης, Αθήνα.
- Helm, J.H.- Katz, L., (2001), *Μέθοδος project και προσχολική εκπαίδευση*, Κ. Χρυσοφίδης- Ε. Κουτσουβάνου (επιμέλεια), Μεταίχμιο, Αθήνα.
- Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας-Θράκης, (1994), *Πρώτη γνωριμία με τον παραδοσιακό πολιτισμό της περιοχής Φλώρινας*, Θεσσαλονίκη.
- Μουσεία του κόσμου (σειρά), Mondadori-Φυτράκης.
- Μεκάσης, Δ., (1993), *Τα παλιά επαγγέλματα της Φλώρινας*, Τ. Α΄, Πρέσπες, Φλώρινα.
- Παπανικολάου, Ρ., (1996), *Η ζωγραφική στο νηπιαγωγείο και στο δημοτικό σχολείο*, Μικρός πρίγκηπας, Θεσσαλονίκη.
- Παπανικολάου, Ρ., (1996), *Δημιουργικές εικαστικές δραστηριότητες για παιδιά*, Μικρός πρίγκηπας, Θεσσαλονίκη.
- Πάπυρος, Larousse, Britannica, Τ.1, Τ. ΕΛΛΑΣ.
- Schirmacher, R., (1998), *Τέχνη και δημιουργική ανάπτυξη των παιδιών*, Ρ. Καλούρη (επιμέλεια), Ίων, Αθήνα.
- ΥΠ.Ε.Π.Θ. (2002), *Διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο προγραμμάτων σπουδών και προγραμμάτων σχεδιασμού και ανάπτυξης δραστηριοτήτων για το Νηπιαγωγείο*, Αθήνα.

ΘΕΜΑ: «Τα έθιμα του Δωδεκαήμερου των Χριστουγέννων στην Πολυκάριπη»**ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΠΟΛΥΚΑΡΙΠΗΣ****Τάξεις: Ε΄ και ΣΤ΄****Διάρκεια: 4 Δίωρα****1η Φάση:****Κοινός Προγραμματισμός:**

Η επιλογή του θέματος έγινε με τη συνεργασία δασκάλου και μαθητών και βασίστηκε στις παρακάτω παραμέτρους :

1. Το θέμα είναι επίκαιρο.
2. Το ενδιαφέρον και η ενεργή συμμετοχή των μαθητών στις γιορτές του Δωδεκαήμερου.
3. Τη δυνατότητα υλοποίησης της συγκεκριμένης διαθεματικής προσέγγισης από τους μαθητές από τους μαθητές της Ε΄ και ΣΤ΄ τάξης.
4. Τη συνάφεια του θέματος με τους σκοπούς των Προγραμμάτων Σπουδών.

Στόχοι

1. Να θυμηθούν και να συστηματοποιήσουν όλα όσα γνωρίζουν για τις γιορτές του Δωδεκαήμερου.
2. Να γνωρίσουν τα έθιμα του τόπου τους (συνήθειες - παραδόσεις).
3. Να κατανοήσουν το βαθύτερο νόημα των Χριστουγέννων και των Φώτων.
4. Να ευαισθητοποιηθούν απέναντι σε αναξιοπαθόντες συνανθρώπους μας.

Δραστηριότητες

1. Θρησκευτικά:
  - ✓ Γέννηση του Χριστού.
  - ✓ Πρωτοχρονιά, Άγιος Βασίλειος.
  - ✓ Φώτα, Βάπτιση, Αγία Τριάδα, Ιωάννης ο Πρόδρομος.
2. Γλώσσα:
  - ✓ Ποιήματα, πεζά, συνεντεύξεις, κείμενα ευχετήριων καρτών.
3. Κοινωνική Αγωγή:
  - ✓ Άτομα ή ομάδες που έχουν την ανάγκη μας.
4. Λαογραφία - Παράδοση:
  - ✓ Καταγραφή εθίμων και τοπικών παραδόσεων.
5. Τέχνες:
  - ✓ Μουσική, κατασκευές, ζωγραφική με θέματα από το Δωδεκαήμερο.

2η Φάση:**Ενδοομαδικός Προγραμματισμός:****1. Καθορισμός Διαδικασιών:**

1. Γνωστοποίηση και προβληματοποίηση του θέματος.
2. Εισαγωγή στις βασικές έννοιες και γνώσεις.
(Χριστούγεννα - Πρωτοχρονιά - Φώτα, Δωδεκαήμερο κ.λπ.)
3. Διεπιστημονική ανάπτυξη του θέματος με βάση το Αναλυτικό Πρόγραμμα.

Προτεινόμενες Δραστηριότητες:

- Καταγραφή των εθίμων των Χριστουγέννων.
- Καταγραφή των εθίμων της Πρωτοχρονιάς.
- Καταγραφή των εθίμων των Φώτων και του Αι Γιάννη.
- Πώς γιόρταζαν το Δωδεκαήμερο τα παλιά χρόνια.
- Παραδοσιακά κάλαντα της Καστοριάς (καταγραφή).

2. Ενδοομαδικός Επιμερισμός του Θέματος:

Χωρίζουμε τους μαθητές σε ανομοιογενείς ομάδες (φύλο, τάξη), φροντίζοντας η κάθε ομάδα να αποτελείται από παιδιά που κατοικούν στην ίδια γειτονιά. Με αυτό τον τρόπο εξασφαλίζουμε καλύτερη συνεργασία στις εξωσχολικές δραστηριότητες.

Οι ομάδες επιλέγουν με ποιες από τις παραπάνω δραστηριότητες θα ασχοληθούν. Επιμερισμός του σε υποθέματα.

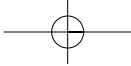
3η Φάση:**Συλλογική Διεξαγωγή του Έργου:****1. Εργασία Υποομάδων για Συλλογή και Επεξεργασία Δεδομένων:**

- Βιβλία (βιβλιοθήκη του σχολείου, της τάξης, ιδιωτικές).
- Συνεντεύξεις.
- Συλλογή - συγκέντρωση καρτών και διαφόρων υλικών.

2. Συντονιστική Συνεδρία Ομάδων:

Σε κάθε ομάδα έχουν οριστεί ο «συντονιστής», που συντονίζει την ομάδα, και ο «γραμματέας», που καταγράφει τις συζητήσεις και τις προτάσεις.

Σε αυτή τη φάση γίνονται αναλύσεις και ταξινομήσεις δεδομένων. Ακολουθεί συγκέντρωση και επεξεργασία του υλικού.

3. Παρουσίαση Έργου Υποομάδων - Ενδοομαδικά:

- Συζήτηση και διατύπωση απόψεων.
- Εξαγωγή τελικών συμπερασμάτων.

4. Σύνθεση Έργου Υποομάδων:

Συνθέτουν την εργασία και φτάνουν στα τελικά συμπεράσματα. Καταλήγουν στην τελική μορφή που τη συντάσσει ο «γραμματέας».

4η Φάση:

Παρουσίαση του Έργου των Υποομάδων:

1. Παρουσίαση Συλλογικού Έργου Ομάδων:

Γίνεται παρουσίαση του έργου της κάθε ομάδας μέσα στην τάξη.

Τα παιδιά επιλέγουν τον τρόπο που θα παρουσιάσουν την εργασία τους.

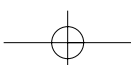
2. Ερωτήσεις και Σχολιασμοί (από τις υπόλοιπες ομάδες).

5η Φάση:

Αξιολόγηση Έργου και Λειτουργικότητας της Ομάδας:

1. Γίνεται ενδοομαδική αυτό - αξιολόγηση του έργου κάθε υποομάδας, αλλά και συνολικά για την εργασία. Ακόμη συζητιέται η ορθότητα ή μη της διαδικασίας που ακολουθήθηκε. Καταλήγουν σε συμπεράσματα, τα οποία καταγράφουν.
2. Ακολουθεί διομαδική αξιολόγηση του έργου των ομάδων. Με την ίδια διαδικασία καταλήγουν σε συμπεράσματα.

Σχολικός Σύμβουλος Δ. Ζήσης

ΘΕΜΑ: «Η οικοτεχνία της γούνας»
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΣΤΟΡΙΑΣ
Σχολικός Σύμβουλος: Γεώργιος Αλεξίου
Τάξεις: Γ' και Δ'

1) Επιλογή της θεματικής ενότητας

Η επιλογή της γίνεται με τη συνεργασία δασκάλων και μαθητών. Βασίζεται:

- α) Στο έντονο κι έκδηλο ενδιαφέρον των παιδιών της Καστοριάς για το κύριο και πατροπαράδοτο επάγγελμα των κατοίκων της ιδιαίτερης πατρίδας τους.
- β) Στην προφανή συνάφεια αυτού (του θέματος) με τους σκοπούς των Προγραμμάτων σπουδών της αναφερόμενης σχολικής βαθμίδας.
- γ) Στις δυνατότητες εξέτασης και υλοποίησης της εν λόγω διαθεματικής-διεπιστημονικής προσέγγισης απ' τους μαθητές των συγκεκριμένων τάξεων σχολείων της Καστοριάς.

2) Στόχοι της διαθεματικής - Διεπιστημονικής προσέγγισης

Οι προκαθορισμένοι στόχοι, τα μαθήματα και τα γνωστικά - επιστημονικά πεδία που μπορούν ν' αξιοποιηθούν αναφέρονται παρακάτω. Οι μαθητές πρέπει:

- α) Να περιγράψουν τη γεωγραφική θέση της Καστοριάς και να συσχετίσουν το ηπειρωτικό κλίμα της με τη θεματική ενασχόληση των κατοίκων της.

Μαθήματα: Μελέτη περιβάλλοντος, Αισθητική Αγωγή, (Γεωγραφία, Οικονομία).

- β) Να ανατρέξουν στην ιστορία της Καστοριάς, να εντοπίσουν την εμφάνιση της γουνοποιίας στην περιοχή και να ερευνήσουν την πολυκύμαντη πορεία της στο χρόνο. Επίσης, να εξετάσουν τη σχετική επαγγελματική ορολογία (τους όρους και τους ορισμούς τους)

Μαθήματα: Ιστορία, Γλώσσα, Αγγλικά, Αισθητική Αγωγή, (Αρχαιολογία, Εμπόριο).

- γ) Να βρουν τις διάφορες μορφές των γούνινων ενδυμάτων, που φορέθηκαν, απ' την αρχαία εποχή κι έως σήμερα, στην πατρίδα μας και στην αλλοδαπή. Να καταγράψουν σχετικές γραπτές αναφορές και να φωτοτυπήσουν ανάλογες απεικονίσεις.

Μαθήματα: Μελέτη περιβάλλοντος, Γλώσσα, Αισθητική Αγωγή, (Λαογραφία, Τέχνη).

- δ) Να γνωρίσουν το περιβάλλον και τα προϊόντα ανάλογων εργαστηρίων και βιοτεχνιών, να περιεργαστούν τα καταστήματα πώλησης των αναφερόμενων ενδυμάτων, να μάθουν για το εμπόριο(εισαγωγές- εξαγωγές) και για τη συμβολή της γουνοποιίας στην οικονομική ευρωστία της Περιοχής.

Μαθήματα: Μελέτη περιβάλλοντος, Αισθητική Αγωγή, (Εμπόριο, Οικονομία, Διαπολιτισμική εκπαίδευση).

ε) Να έρθουν σε επαφή με το μηχανολογικό εξοπλισμό των βυρσοδεψείων και των εργαστηρίων της Γούνας, τον παλαιότερο και τον σύγχρονο ηλεκτρονικό. Επίσης να περιεργαστούν τις διάφορες πρώτες ύλες (είδη δερμάτων, φόδρες, κουμπιά, κ.ά.).

Μαθήματα: Μελέτη περιβάλλοντος, Αισθητική Αγωγή, (Τεχνολογία, Ζωολογία, Οικολογία, Μόδα).

στ) Να γνωρίσουν τους ανθρώπους που ασχολούνται με την κατεργασία και το εμπόριο των γουναρικών, να επισκεφθούν τις οικίες τους, να μάθουν για τα «Αρχοντικά» και για τις δωρεές παλαιότερων γουνεμπόρων προς τα σχολεία και την Εκκλησία της Καστοριάς.

Μαθήματα: Γλώσσα, Ιστορία, Θρησκευτικά, (Κοινωνιολογία, Οικονομία, Αρχιτεκτονική, Εκκλησιαστική και λαϊκή τέχνη, Διαπολιτισμική εκπαίδευση).

ζ) Να έρθουν σε επαφή με τους πολίτες, Έλληνες και αλλοδαπούς, που επισκέπτονται την Καστοριά στα πλαίσια του λεγόμενου εμπορικού τουρισμού.

Μαθήματα: Αγγλικά, Αισθητική Αγωγή, (Κοινωνιολογία, Επικοινωνία, Εμπόριο, Τουρισμός, Διαπολιτισμική εκπαίδευση).

η) Να πληροφορηθούν για τον βίο και τη θαυματουργή «μηλωτή (προβιά)» του προφήτη Ηλία, που είναι ο Προστάτης άγιος των γουναράδων και τιμάται ιδιαίτερα απ' αυτούς.

Μαθήματα: Θρησκευτικά, Γλώσσα, Μελέτη περιβάλλοντος Αισθητική Αγωγή (Λαογραφία, Κοινωνιολογία, Εκκλησιαστική τέχνη).

3) Συλλογή εκπαιδευτικού υλικού

Οι μαθητές προτείνεται να προβούν σε:

- α) Αντιπροσωπευτική προμήθεια πρώτων υλών γούνας και διαφόρων προϊόντων της (ενδύματα, υποδήματα, γάντια, τσάντες, κ.λ.π.).
- β) Εντοπισμό βιβλίων και λοιπών κειμένων (πεζών, έμμετρων, επιστημονικών άρθρων, στατιστικών στοιχείων, Μ.Μ.Ε., κ.ά.), αναφερόμενων στην υπόψη οικονομία -βιοτεχνία.
- γ) Ανεύρεση σχετικού εποπτικού και εικαστικού υλικού (φωτογραφίες, έργα τέχνης, κινηματογραφικές ταινίες, εικόνες του προφήτη Ηλία και του Ελισαίου με τη μηλωτή, αφίσες Εκθέσεων γούνας, διαφημίσεις, κ.ά.).
- δ) Συγκέντρωση εκπαιδευτικού υλικού (φωτογραφίες κ.ά.) από εκτροφεία γουνοφόρων ζώων, βυρσοδεψεία, εργαστήρια γουναρικής, Σύνδεσμο Γουνοποιών, Γουνεργατική Ένωση, από την ΕΔΗΚΑ, από βιτρίνες, κ.λ.π.).

4) Οι απαραίτητες δραστηριότητες των μαθητών

- α) Μελέτη και παρουσίαση αρχειακών και σύγχρονων πηγών αναφερόμενων στην

κατεργασία κι εμπορία των γουναρικών.

- β) Επισκέψεις και πειραματική συρραφή γουναρικών σε ανάλογα εργαστήρια.
- γ) Επίσκεψη στα τρία λαογραφικά μουσεία της Καστοριάς όπου προβάλλονται σχετικά εκθέματα, σε Λογιστικά γραφεία, στο Τελωνείο, σε εκτροφεία γουνοφόρων ζώων, κ.ά.
- δ) Πρόσκληση ανθρώπων ειδημόνων σε θέματα κατεργασίας κι εμπορίας γουναρικών, και ακρόαση σχετικών εισηγήσεών τους.
- ε) Καταγραφή κι επεξεργασία πινάκων με θεματικά στατιστικά στοιχεία, παλαιότερων αλλά νεότερων περιόδων.
- στ) Ατομικές και ομαδικές μαθητικές εργασίες (γραπτές, εικαστικές κ.ά.), αναφερόμενες στο ρόλο και τη συμβολή της γουνοποιΐας στην ανάπτυξη και πρόοδο της Καστοριάς κατά τη διάρκεια του πολύχρονου βίου της.

5) Σύνθεση και παρουσίαση αποτελεσμάτων

Επιβάλλεται να γίνουν:

- α) Σε επίπεδο τάξης.
- β) Σε επίπεδο σχολείου κατά τάξη.
- γ) Στην ευρύτερη τοπική κοινωνία με οργάνωση εκθέσεων και συναφών εκδηλώσεων, σε συνεργασία με τις αντίστοιχες Αρχές (Τοπική Αυτοδιοίκηση, πολιτιστικοί και εμπορικοί Σύλλογοι, κ.ά.).

6) Αξιολόγηση της εργασίας

Προβλέπεται:

- α) Συνεχής διαμορφωτική αξιολόγηση καθ' όλη τη διάρκεια της εργασίας.
- β) Τελική αξιολόγηση στα πλαίσια της Τάξης, με πραγμάτευση σχετικού ερωτηματολογίου απ' τους μαθητές, με εξαγωγή ανάλογων συμπερασμάτων και με τη στατιστική τους επεξεργασία.
- γ) Αξιολόγηση αυτής από ομάδα δασκάλων του Σχολείου.
- δ) Ανατροφοδότηση της διδασκαλίας, που είναι και ο στόχος της τελικής αξιολόγησης.

Καστοριά, 11 Μαρτίου 2004

Ο Σχολικός Σύμβουλος Δ.Ε.

Γεώργιος Αλεξίου

ΘΕΜΑ: «Στα μονοπάτια του Μουρικίου»
ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΑΝΑΡΡΑΧΗΣ - ΕΜΠΟΡΙΟΥ
Εκπαιδευτικός υλοποίησης: Ζανίδου-Σαουλίδου Κων/νιά
Τάξη: ΣΤ΄

1η Φάση:

Βήματα

- *Επιλογή του θέματος*
- *Προσδιορισμός του θέματος*
- *Προσδιορισμός ορίων του θέματος*
- *Καθορισμός στόχων*
- *Σχεδιασμός*
- *Χρονοδιάγραμμα*
- *Καθορισμός ομάδων εργασίας*
- *Κατανομή εργασιών*

Επιλογή του θέματος

Σε συζήτηση που έγινε στην τάξη για την αναζήτηση θέματος που θα μας απασχολούσε στα πλαίσια ενός προγράμματος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, τα παιδιά εκδήλωσαν έντονο ενδιαφέρον να μάθουν για τα φυτά και τα ζώα του τόπου τους. Άλλωστε ήταν επιθυμία που διατυπώθηκε από την προηγούμενη χρονιά κατά τους σχολικούς περιπάτους που κάναμε. Έτσι, κριτήρια για την επιλογή του θέματος αποτέλεσαν κυρίως:

- *Το αυξημένο ενδιαφέρον των μαθητών για το θέμα.*
- *Η ανάγκη για ευαισθητοποίηση και εμπλοκή των μαθητών στη μελέτη θεμάτων που έχουν τοπικό ενδιαφέρον.*
- *Η δυνατότητα διαθεματικής προσέγγισης με τα υπόλοιπα μαθήματα.*

Προσδιορισμός του θέματος

- *Γίνεται διερεύνηση της υπάρχουσας γνώσης για το θέμα, δημιουργούνται τα πρώτα ερωτήματα.*
- *Τι ξέρω για το θέμα;*
  - *Τι θέλω να μάθω;*
  - *Πώς θα το μάθω;*

Από τις απαντήσεις που έδωσαν τα παιδιά διαπιστώθηκε η περιορισμένη γνώση που είχαν για το θέμα, αφού τα περισσότερα δέντρα που γνώριζαν ήταν αυτά

που βρίσκονταν στις αυλές τους και από ζώα τα πιο πολλά κατοικίδια.

Εκδήλωσαν όμως την επιθυμία να μάθουν, αν υπάρχουν περισσότερα, πού βρίσκονται, πώς ονομάζονται, τι προσφέρουν και αναζητώντας τρόπους πληροφόρησης ανέφεραν πρόσωπα από το οικείο περιβάλλον, το Δήμο, ένα γεωπόνο, βιβλία και εγκυκλοπαίδειες.

Έγινε, λοιπόν, μια πρώτη σκιαγράφηση και στη συνέχεια προσδιορίστηκαν τα όρια του θέματος.

Προσδιορισμός ορίων του θέματος

Αφού επισημίναμε πως η έρευνά μας θα αφορούσε την άγρια ζωή του τόπου μας δημιουργήθηκαν οι παρακάτω θεματικοί άξονες:

- Γενικές πληροφορίες για την περιοχή
- Είδη χλωρίδας
- Είδη πανίδας
- Εξάλειψη των ειδών

Το πρόβλημα της εξάλειψης των ειδών ανέκυψε αργότερα μετά τη συγκέντρωση των πρώτων πληροφοριών.

Καθορισμός στόχων (γίνεται από το δάσκαλο και τους μαθητές)

- Οι μαθητές να καταγράψουν και να ταξινομήσουν τα είδη χλωρίδας και πανίδας του τόπου τους.
- Να διερευνήσουν ποια είδη κινδυνεύουν με εξαφάνιση και να αναζητήσουν τις πιθανές αιτίες μείωσης του πληθυσμού τους.
- Να αγαπήσουν και να σεβαστούν τη φυσική μας κληρονομιά.
- Να αναπτύξουν στάσεις, αξίες και συναισθήματα ενδιαφέροντος προς το περιβάλλον.
- Να ενισχύσουν την αυτοπεποίθησή τους με τη συμμετοχή τους σε διάφορες δραστηριότητες.
- Να αναπτύξουν ερευνητικές δραστηριότητες.
- Να καλλιεργήσουν πνεύμα συνεργασίας και υπευθυνότητας.
- Να κοινωνικοποιηθούν και να εξοικειωθούν με τρόπους συνεργασίας σε ευρύτερους κοινωνικούς χώρους.

Σχεδιασμός (υποθέματα- επισκέψεις- συναντήσεις)

- Εντοπίστηκαν τα υποθέματα: η αξία του ορεινού όγκου, η σημασία των δασών, αλληλεξάρτηση φυτών και ζώων, σπάνια είδη ζώων, λαθροθηρία, μέτρα προστασίας.
- Σχεδιάστηκαν οι επισκέψεις (Κ.Π.Ε. Καστοριάς, Δημαρχείο, συχνοί περίπατοι

σε κοντινά δάση)

- Καθορίστηκαν τα πρόσωπα από τα οποία θα παίρναμε πληροφορίες.

Χρονοδιάγραμμα

- Διάρκεια του προγράμματος: 8 μήνες
- Μία ώρα κάθε μήνα από το μάθημα της Γεωγραφίας. (μετά από συνεννόηση με τους γονείς)
- Αξιοποίηση σχολικών περιπάτων.
- Διαθεματική προσέγγιση: Γλώσσα-Μαθηματικά-Φυσική- Γεωγραφία-

Τοπική Ιστορία - Κοινωνική και Πολιτική Αγωγή - Αισθητική Αγωγή

Η διαθεματική προσέγγιση μας βοήθησε αφενός μεν στην ανεύρεση του απαιτούμενου χρόνου αφετέρου δε στο να αποκτήσουμε μια πιο σφαιρική αντίληψη για το θέμα.

Καθορισμός ομάδων εργασίας

Μετά από ένα κοινωνιόγραμμα που έγινε, η τάξη χωρίστηκε σε 3 ομάδες ανομοιογενείς ως προς το φύλλο, τις ικανότητες και τις δυνατότητες συνεργασίας. Κάθε ομάδα διάλεξε ένα όνομα αντίστοιχο με το θέμα που ανέλαβε.

- Τα «Ηλιοτρόπια» με θέμα τη χλωρίδα
- Οι «Λύκοι» με θέμα τα θηλαστικά ζώα
- Οι «Αετοί» με θέμα τα πουλιά

2η Φάση:

Αναζήτηση Πληροφοριών

(Μερικές πηγές παρέχονται από το δάσκαλο, ενώ άλλες εντοπίζονται από τους ίδιους τους μαθητές)

- Εξοικείωση των παιδιών με τη μεθοδολογία
- Συλλογή πληροφοριών από ειδικούς, τοπικούς φορείς, υπηρεσίες
- Φωτογράφιση της περιοχής
- Συλλογή πληροφοριών από το διαδίκτυο
- Ταξινόμηση και ανάλυση πληροφοριών
- Καταγραφή πηγών και βιβλιογραφίας
- Παρουσίαση πληροφοριών στην τάξη
- Αξιολόγηση της πορείας της εργασίας

Εξοικείωση των παιδιών με τη μεθοδολογία

- Καταρχήν τα παιδιά μαθαίνουν πώς να συνεργάζονται.
- Κατανέμονται διάφοροι ρόλοι, όπως του συντονιστή, του γραμματέα, του αναγνώστη, του παρατηρητή. Κάθε μέλος αναλαμβάνει υποχρεώσεις ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες και τα ενδιαφέροντά του.
- Επισημαίνεται η αναγκαιότητα της συμμετοχής όλων των μελών κι ότι το έργο του δασκάλου περιορίζεται στο ρόλο του συνεργάτη και βοηθού.
- Έχουν φάκελο συγκέντρωσης υλικού, κρατούν σημειώσεις. (ημερολόγιο).
- Εξοικειώνονται, επίσης, στην αναζήτηση πληροφοριών από εγκυκλοπαίδειες, από το διαδίκτυο και από άλλες πηγές.

Πηγές πληροφόρησης

- Κ.Π.Ε. Καστοριάς
- Δημαρχείο
- Δασαρχείο
- Ορνιθολογική Εταιρεία
- Γεωπόνος
- Κυνηγετικός Σύλλογος
- Το οικείο οικογενειακό περιβάλλον ,οι κάτοικοι
- Επίσκεψη σχετικών ιστοσελίδων (εξοικειώθηκαν με την αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο και συγκέντρωσαν φωτογραφίες ζώων)
- Βιβλία, Εγκυκλοπαίδειες, περιοδικά, άλλα σχετικά έντυπα. (κάποιο υλικό από αυτά δινόταν από το δάσκαλο και άλλα έβρισκαν οι ίδιοι οι μαθητές)

Κ.Π.Ε. Καστοριάς

Στο Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Καστοριάς τα παιδιά μαζί με τους μαθητές της Ε΄ τάξης παρακολούθησαν ένα πρόγραμμα με θέμα το δάσος, το οποίο αφού τους πρόσφερε τις απαραίτητες γνώσεις για τη χλωρίδα και πανίδα τους έδωσε την ευκαιρία να εφαρμόσουν τις γνώσεις τους με διάφορες δραστηριότητες και περιβαλλοντικά παιχνίδια.

Ταξινόμηση και ανάλυση πληροφοριών

- Οι μαθητές, αφού κατέγραψαν τα είδη χλωρίδας και πανίδας του τόπου τους, χρειάστηκε να τα ταξινομήσουν.
- Στο στάδιο αυτό η προηγούμενη γνώση και η συμβολή του δασκάλου ήταν πιο επιτακτική. Τα παιδιά πρότειναν να τα ταξινομήσουν με αλφαβητική σειρά ή από το μεγαλύτερο στο μικρότερο, έτσι, χρειάστηκε να ανατρέξουμε στο βιβλίο της Φυσικής της Ε΄ τάξης ,και να ξαναθυμηθούμε την ταξινόμηση ζώων και φυ-

τών με άλλα κριτήρια (Ζώα: θηλαστικά -ερπετά- αμφίβια-πτηνά αποδημητικά και ενδημικά) (Φυτά: δέντρα-θάμνοι-πόες).

Παρουσίαση πληροφοριών στην τάξη

- Όταν οι μαθητές έκριναν απαραίτητο, έχοντας τελειώσει ένα μέρος της εργασίας τους, παρουσίαζαν τα αποτελέσματα της έρευνάς τους στην ολομέλεια της τάξης.

Αξιολόγηση

- Καθώς αλληλοενημερώνονταν οι ομάδες, ακολουθούσε συζήτηση, ώστε να αποκτήσουν οι μαθητές συνολική άποψη για το θέμα, δίνονταν διευκρινίσεις και επισημαίνονταν πιθανές παραλείψεις.
- Αυτό αποτελούσε μια άτυπη διαμορφωτική αξιολόγηση, που είχε ως στόχο από τη μια την επεξεργασία και τη σύνθεση του υλικού και από την άλλη να διευκολύνει τον περαιτέρω προγραμματισμό.
- Η αξιολόγηση αφορούσε τη λειτουργικότητα των ομάδων και το θετικό κλίμα της.

3η Φάση:

Πραγματοποίηση της εργασίας

- Οργάνωση και αξιοποίηση του υλικού
- Εκπόνηση εργασιών
- Παρουσίαση εργασιών στην τάξη, συζήτηση για τις προτάσεις και λύσεις που προτείνουν οι μαθητές.
- Σύνθεση των εργασιών των ομάδων και δημιουργία κοινής εργασίας.

Πιο συγκεκριμένα:

- Κάθε ομάδα επεξεργάστηκε το υλικό που είχε συγκεντρώσει, διασταύρωσε τις πληροφορίες δίνοντας προσοχή στην εγκυρότητά τους, κατέγραψε τα συμπεράσματά της. Έκανε προτάσεις για την προστασία των δασών και των ζώων.
- Δημιούργησε νέα κείμενα επιλέγοντας τα σημαντικότερα στοιχεία.
- Η καταγραφή των κειμένων έγινε στο μάθημα της Γλώσσας με αφορμή την εξάσκηση των μαθητών στις τεχνικές περίληψης και στην παραγωγή αυθεντικών περιγραφικών κειμένων.
- Έγινε η σύνθεση της εργασίας από κάθε ομάδα, και η παρουσίασή της στην τάξη. (Η δουλειά αυτή γίνεται πιο εύκολα, αν έχουν προηγηθεί επιμέρους συνθέσεις των στοιχείων που συλλέγονται κατά τη διάρκεια της έρευνας).
- Ακολούθησε η τελική σύνθεση των εργασιών και των τριών ομάδων και η δημιουργία κοινής εργασίας.

4η Φάση:

Αξιολόγηση Συνθετικής εργασίας

- Γίνεται από το δάσκαλο και από τους μαθητές με βάση τους στόχους που τέθηκαν στην Α' φάση.
- Μετά από συζητήσεις στην τάξη και μελετώντας τα κείμενα σε κάθε είδους γραπτή έκφραση των παιδιών διαπιστώθηκε ότι ήταν μια ξεχωριστή εμπειρία που δεν πρόσφερε μόνο γνώσεις, αλλά προκάλεσε αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών θετικών προς το περιβάλλον.
- Όπως είπαν τα παιδιά:
«Κανείς δε φανταζόταν ότι υπάρχει τόση ποικιλία ζωής στον τόπο μας κι αυτό μας γεμίζει χαρά και περηφάνια».
«Τώρα βλέπουμε, ακούμε, καταλαβαίνουμε, νοιαζόμαστε για τα ζώα που σκοτώνονται, για τα δέντρα που καίγονται, για τη φύση».

Ακολουθούν γραπτές εργασίες παιδιών που αναδεικνύουν την αλλαγή στάσεων και συμπεριφορών.

5η Φάση:

Υλοποίηση

- Τελική σύνταξη:
Αφού έγιναν οι τελευταίες διορθώσεις και τροποποιήσεις, πραγματοποιήθηκε η τελική σύνταξη της εργασίας.
- Αξιοποίηση, διάχυση των αποτελεσμάτων:
- Η έκδοση ενός εύχρηστου φυλλαδίου με έγχρωμες εικόνες ήταν επιθυμία των παιδιών, γιατί θεώρησαν πως έτσι θα αναδείξουμε καλύτερα τη φυσική μας κληρονομιά. Σκοπός επίσης ήταν να χρησιμοποιηθεί και ως εκπαιδευτικό υλικό για μελλοντικές εργασίες μαθητών μαζί με ένα cd-rom.
- Δημοσίευση άρθρων στη μαθητική εφημερίδα του σχολείου.
- Παρουσίαση της εργασίας στη σχολική κοινότητα και την τοπική κοινωνία.

Δραστηριότητες

Μετακίνηση στο πεδίο μελέτης

Πρόκειται για οργανωμένες επισκέψεις με προγραμματισμένες ενέργειες σε κάποια περιοχή που αποτελούσε και το πεδίο μελέτης, όπου τα παιδιά έκαναν τις παρακάτω δραστηριότητες:

- Υιοθέτηση δέντρων σε κοντινό δασάκι και παρακολούθηση των αλλαγών σε διαφορετικές εποχές
- Αναγνώριση ζώων από τα ίχνη τους πάνω στο χιόνι
- Καταγραφή των οργανισμών που ζουν σ' ένα δέντρο

- Παρατήρηση των νεκρών οργανισμών και της αποσύνθεσής τους
- Συζήτηση για το ρόλο των «αποικοδομητών»
- Προσέγγιση του δάσους με όλες τις αισθήσεις

Οι δραστηριότητες αυτές προκαλούσαν ιδιαίτερα το ενδιαφέρον των μαθητών και γίνονταν συνήθως την ώρα της Αισθητικής Αγωγής.

Σχολικοί περίπατοι - Δραστηριότητες

- Παρατήρηση και καταγραφή της χλωρίδας και της πανίδας
- Μέτρηση της θερμοκρασίας εδάφους και αέρα
- Προσανατολισμός με τη βοήθεια πυξίδας και με άλλους πρακτικούς τρόπους
- Φωτογράφιση

Άλλες δραστηριότητες

- Παιχνίδι ρόλων: Τα παιδιά δραματοποίησαν μια κατάσταση με αφορμή την εξάλειψη των ειδών, έφτιαξαν ένα υποθετικό σενάριο και υποδύθηκαν κάποιους ρόλους.
- Κατασκευή φυτολογίου και αναγνώριση των δέντρων από τα φύλλα τους
- Συλλογή παροιμιών, φράσεων και παρομοιώσεων που αναφέρονται στη χλωρίδα και την πανίδα του τόπου.
- Μελέτη λογοτεχνικών κειμένων με θέμα τη φύση, συνάντηση και γνωριμία με τη συγγραφέα Στέλλα Βλαχοπούλου στη Βιβλιοθήκη Πτολ/δας, όπου πραγματοποιήθηκαν πολλές δραστηριότητες και περιβαλλοντικά παιχνίδια.

Κατασκευές

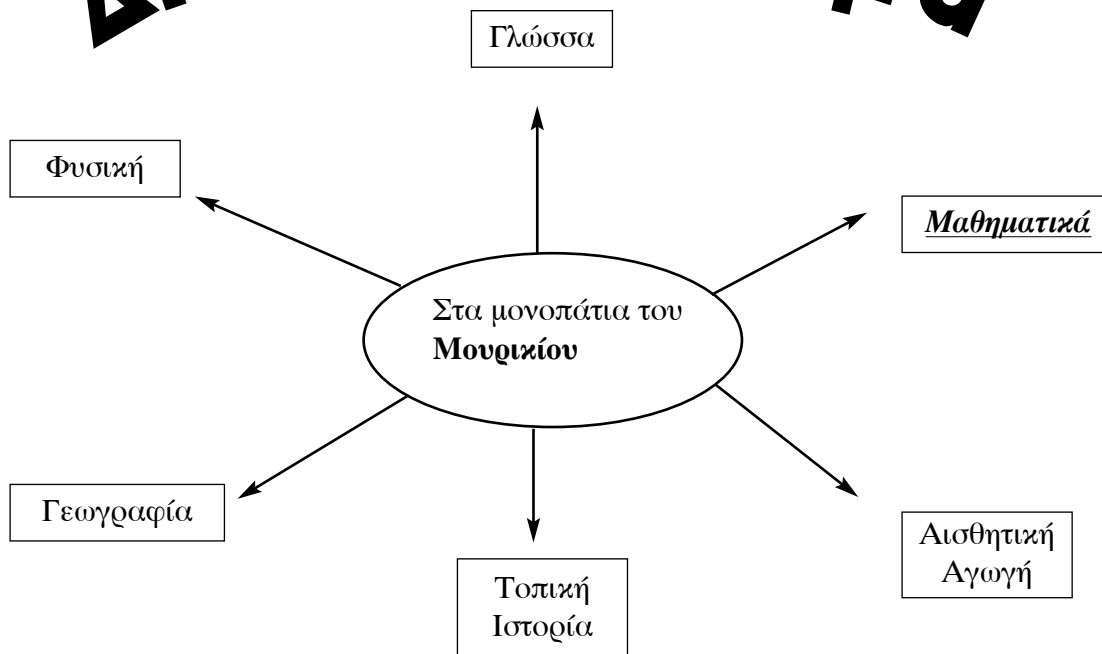
Φωτογραφίες από ζωγραφιές και κατασκευές μαθητών.

Παρατηρήσεις

Κατά τη διάρκεια του προγράμματος παρατηρήθηκε ότι:

- Το γεγονός ότι το θέμα είχε άμεση σχέση με την περιοχή αποτελούσε σημαντικό κίνητρο που εξασφάλιζε την κινητοποίηση του ενδιαφέροντος των μαθητών.
- Οι συγκρούσεις, οι αντιθέσεις και οι ανταγωνισμοί που υπήρχαν στην αρχή μεταξύ των μελών σιγά-σιγά μειώθηκαν.
- Τα παιδιά έμαθαν να συνεργάζονται, να ακούν και να σέβονται τη γνώμη του άλλου και να εκτιμούν τη συνεισφορά του καθενός.
- Ιδιαίτερα αισθητή ήταν η κινητοποίηση μαθητών με χαμηλή επίδοση, των οποίων η συνεισφορά ήταν πολύ σημαντική, ενώ η συμμετοχή τους στα υπόλοιπα μαθήματα ήταν σχεδόν ανύπαρκτη.
- Έτσι, ενισχύθηκε η αυτοεκτίμησή τους και κέρδισαν την αναγνώριση από τους υπολοίπους.

Διαθεματικότητα

Γλώσσα: → Εξάσκηση σε τεχνικές περίληψης και στην παραγωγή περιγραφικών κειμένων

→ Δημιουργικό γράψιμο: άρθρα για εφημερίδα, ποιήματα

→ Ερμηνεία και κατανόηση παροιμιών, φράσεων και παρομοιώσεων

→ Ανάγνωση λογοτεχνικών κειμένων

Μαθηματικά: → Μετρήσεις (θερμοκρασία, ύψος, μήκος)

→ Ιστόγραμμα - Μέσος όρος

Φυσική: → Η ενέργεια στα φυτά

→ Η ενέργεια στα οικοσυστήματα

→ Τροφικές σχέσεις

→ Θερμοκρασία

Γεωγραφία: → Κλίμα - Ζώνες βλάστησης

Αισθητική Αγωγή: → Ζωγραφιές - Κατασκευές- Δραματοποίηση

**ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΚΑΙ ΝΗΣΙΑΓΩΓΕΙΑ ΠΟΥ ΜΕΤΕΙΧΑΝ ΣΤΟ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΕΥΕΛΙΚΤΗΣ ΖΩΝΗΣ
ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ 2003 - 2004**

ΝΟΜΟΣ	ΟΝΟΜΑΤΑ ΣΧΟΛΕΙΩΝ Ευέλικτης Ζώνης	
	ΔΗΜΟΤΙΚΑ	ΝΗΣΙΑΓΩΓΕΙΑ
Κοζάνης	Αναρράχης-Εμπορίου	
Κοζάνης	Άρδασσας	
Κοζάνης	Ασβεστόπετρας	
Κοζάνης	Μαυροπηγής	
Κοζάνης	Μηλοχωρίου	
Κοζάνης	Φούφα	
Κοζάνης	5ο Πτολ/δας	
Κοζάνης	6ο Πτολ/δας	
Κοζάνης	8ο Πτολ/δας	
Κοζάνης	9ο Πτολ/δας	
Κοζάνης	3ο Σερβίων	
Κοζάνης	Καρυοχωρίου- Αγ.Χριστοφόρου	
Κοζάνης	Καρυοχωρίου	
Κοζάνης	Πύργων (δεν λειτούργησε)	
Κοζάνης	Τετραλόφου	
Κοζάνης	Δρέπανου	
Κοζάνης	Ξηρολίμνης	
Κοζάνης	Αιανής	
Κοζάνης	1ο Σεβίων	
Κοζάνης	Γαλατινής	
Κοζάνης	Τσοτυλίου	
Κοζάνης	Κλείτου	
Κοζάνης	Κοίλων	
Κοζάνης	Μαυροδενδρίου	
Κοζάνης	Άνω Κώμης	
Κοζάνης	1ο Κρόκου	
Κοζάνης	Καρυδίτσας	
Κοζάνης	Πλατανορρεύματος	
Κοζάνης	Εράτυνας	
Κοζάνης	Βατερού	
Κοζάνης	Καλονερίου	

ΝΟΜΟΣ	ΟΝΟΜΑΤΑ ΣΧΟΛΕΙΩΝ Ευέλικτης Ζώνης	
	ΔΗΜΟΤΙΚΑ	ΝΗΣΙΑΓΩΓΕΙΑ
Κοζάνης		Κοίλων
Κοζάνης		8ο Κοζάνης
Κοζάνης		17ο Κοζάνης
Κοζάνης		12ο Κοζάνης
Κοζάνης		Πρωτοχωρίου
Κοζάνης		Εράτρουας
Κοζάνης		Νεάπολης
Κοζάνης		Βατερού
Κοζάνης		Ξηρολίμνης
Κοζάνης		Αιανής
Κοζάνης		1ο Πτολ/δας
Κοζάνης		3ο Πτολ/δας
Κοζάνης		Προαστίου
Κοζάνης		Λευκοπηγής
Καστοριάς		3ο Καστοριάς
Καστοριάς		7ο Καστοριάς
Καστοριάς		Μαυροχωρίου
Καστοριάς		Πολυκάρπης
Καστοριάς		Αμπελοκήπων
Καστοριάς		Αγίας Κυριακής
Καστοριάς		Κεφαλαρίου
Καστοριάς	Πολυκάρπης	
Καστοριάς	Βυσσινιάς	
Καστοριάς	Νέου Οικισμού	
Καστοριάς	Ποριάς-Χιλιοδένδρου	
Καστοριάς	Οινόης	
Καστοριάς	Ασπροκκλησιάς	
Καστοριάς	Αγίας Κυριακής	
Καστοριάς	Καλοχωρίου	
Καστοριάς	Κρανοχωρίου	
Καστοριάς	Δενδροχωρίου	
Καστοριάς	Νεστορίου	
Καστοριάς	Πενταβρύσσου-Τσάκονης	
Καστοριάς	Δισπηλιού	

ΝΟΜΟΣ	ΟΝΟΜΑΤΑ ΣΧΟΛΕΙΩΝ Ευέλικτης Ζώνης	
	ΔΗΜΟΤΙΚΑ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ
Καστοριάς	Γέριμα	
Καστοριάς	Κορησού	
Καστοριάς	Βασιλειάδας	
Καστοριάς	Βογατσικού	
Καστοριάς	Μηλίτσας	
Γρεβενών	2ο Γρεβενών	
Γρεβενών	6ο Γρεβενών	
Γρεβενών	2ο Δεσκάτης	
Γρεβενών	Καρπερού	
Γρεβενών	Βατολάκκου	
Γρεβενών	Κιβωτού	
Γρεβενών	Ταξιάρχη	
Γρεβενών	Μεγάρου	
Γρεβενών	Μυρσίνης	
Γρεβενών		3ο Γρεβενών
Γρεβενών		Βατολάκκου
Φλώρινας	2ο Φλώρινας	5ο Φλώρινας
Φλώρινας	Μελίτης	6ο Φλώρινας
Φλώρινας	Αμμοχωρίου	Αγίου Γερμανού
Φλώρινας	5ο Φλώρινας	Σιταριάς
Φλώρινας	Αγίου Γερμανού	Αμμοχωρίου
Φλώρινας	Αετού	1ο Μελίτης
Φλώρινας	Φιλώτα	2ο Μελίτης
Φλώρινας		1ο Αμυνταίου
Φλώρινας		Φιλώτα
Φλώρινας		Σκλήθρου
Φλώρινας		Λεχόβου
Φλώρινας		
Φλώρινας		
Φλώρινας		
Φλώρινας		
Φλώρινας		
Φλώρινας		
Φλώρινας		

ΝΟΜΟΣ	ΟΝΟΜΑΤΑ ΣΧΟΛΕΙΩΝ Ευέλικτης Ζώνης	
	ΔΗΜΟΤΙΚΑ	ΝΗΠΙΑΓΩΓΕΙΑ
Φλώρινας	Αρμενοχωρίου	
Φλώρινας	Κέλλης	
Φλώρινας	Λεχόβου	
Φλώρινας	Βεύης	
Φλώρινας	Νεοχωρακίου	
Φλώρινας	Ιτιάς	
Φλώρινας	Βαρικού	
Φλώρινας	Σκλήθρου	
Φλώρινας	Κρυσταλλοπηγής	